

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب **زهرا مرادی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق که در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۹ از پایان نامه خود تحت عنوان:

ماهیت قراردادهای اتی سهام از منظر حقوقی و فقه امامیه

با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

زهرا مرادی

تاریخ و امضاء:

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتقاد بر این که عالم محضر خداست و به پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر بر اهمیت جایگاه دانشگاه در اتملاهی فرهنگ و تمدن بشری، ماد انبجویان و اعضاء بیات علی و اصد های دانشگاه آزاد اسلامی متعمدی کردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن بهر بود و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجمیرات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم با و حرمت با در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشناعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برات: التزام به برات جویی از حرکت رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شأنه های غیر علمی می آلائند.

دانشگاه آزاد اسلامی
پردیس علوم و تحقیقات شهر قدس
پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
رشته حقوق

عنوان :

ماهیت قراردادهای اتی سهام از منظر حقوقی و فقه امامیه

استاد راهنما :

سرکار خانم دکتر مهشیدالسادات طبایی

پژوهشگر:

زهرا مرادی

تابستان ۹۵

دانشگاه آزاد اسلامی

پردیس علوم و تحقیقات شهرقدس

پایان نامه‌هئتی کارشناسی ارشد

با یاری خداوند متعال جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته حقوق با عنوان:

ماهیت قراردادهای اتی سهام از منظر حقوقی و فقه امامیه

با حضور اساتید راهنما، مشاور و هیات داوران در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۹ ساعت ۱۰:۰۰ در محل سالن کنفرانس گروه حقوق برگزار و با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

۱- استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مهشیدالسادات طبایی

۲- استاد مشاور: سرکار خانم دکتر شکوه نامدار

۳- استاد/استادان داور: سرکار خانم دکتر فریبا مشیرپور

۴- مدیر گروه آموزشی: جناب آقای دکتر مظلوم

-۵

سپاسگزاری

خدای منان را شاکر و سپاسگزارم که مرا در نگارش این رساله یاری نمود؛ و پس از لطف و مدد پروردگار تعالی لغت به لغت این پایان نامه را مدیون زحمات بی دریغ استاد گرانقدر و مهربان سرکار خانم دکتر مهشیدالسادات طبایی می باشم که راهنمایی‌ها و حضور پربار و بی‌منتشان در همه حال روشنای مسیر نگارش این اثر بوده است.

و ساده بگویم که امروز این قلب شاکر، و این قلم، در بیان قدردانی قاصر است. و در پایان قدردان خانواده‌ی مهربانم و همه‌ی همراهانم در این مسیر هستم که با صبوریشان مرا یاری کردند و امیدهایشان همیشه بدرقه‌ی راهم بود، برای همه‌ی ایشان آرزوی توفیق روز افزون از درگاه باری تعالی را دارم.

تقدیم به

روح پدر عزیزم و وجود گرانقدر مادر مهربانم که تمام خاطرات

خوش زندگیم را مدیون قلب مهربان آنانم.....

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	(۱-۱) بیان مساله
۳	(۲-۱) پیشینه تحقیق
۳	(۳-۱) اهمیت و چرایی انتخاب موضوع
۴	(۴-۱) جنبه نوآوری تحقیق
۴	(۵-۱) اهداف کاربردی
۴	(۶-۱) سؤالات تحقیق
۵	(۸-۱) روش تحقیق
۶	(۹-۱) تعریف واژه‌ها و اصطلاحات فنی و تخصصی
۸	فصل اول: ماهیت و انواع قراردادهای آتی شاخص سهام
۹	مبحث اول: معرفی قراردادهای آتی شاخص سهام
۹	گفتار اول: معنای لغوی و اصطلاحی قراردادهای آتی شاخص سهام
۱۱	گفتار دوم: تاریخچه‌ی پیدایش بورس و قراردادهای آتی
۱۱	بند اول: تاریخچه پیدایش بورس در جهان و ایران
۱۲	بند دوم: تاریخچه پیدایش قرارداد آتی
۱۳	گفتار سوم: سابقه قرارداد آتی در فقه
۱۴	گفتار چهارم: سابقه قرارداد آتی در قوانین و حقوق
۱۶	مبحث دوم: انواع قراردادهای آتی
۱۶	گفتار اول: قراردادهای آتی ارزی
۱۷	گفتار دوم: قراردادهای اختیار معامله

- ۱۸..... مبحث سوم: ماهیت قراردادهای آتی.....
- ۱۹..... گفتار اول: کالی به کالی.....
- ۲۰..... گفتار دوم: سلف.....
- ۲۱..... گفتار سوم: عربون.....
- ۲۳..... گفتار چهارم: سفارش ساخت.....
- ۲۵..... گفتار پنجم: صلح.....
- ۲۶..... گفتار ششم: قرارداد مستقل.....
- ۲۷..... مبحث چهارم: اهمیت و ضرورت بورس اوراق بهادار و قرارداد آتی.....
- ۲۸..... گفتار اول: تأثیر بورس بر اقتصاد جامعه.....
- ۲۸..... بند اول: توزیع عادلانه‌ی درآمد و ایجاد حس مشارکت.....
- ۲۹..... بند دوم: ایجاد یک بازار کامل.....
- ۲۹..... بند سوم: به کارگیری مطلوب منابع.....
- ۳۰..... گفتار دوم: مزایای بورس برای سرمایه‌گذاران.....
- ۳۰..... بند اول: کسب درآمد.....
- ۳۰..... بند دوم: سرمایه‌گذاری در مکانی امن.....
- ۳۱..... بند سوم: حفظ سرمایه در مقابل تورم.....
- ۳۱..... بند چهارم: قابلیت نقدشوندگی اوراق بهادار.....
- ۳۱..... بند پنجم: مشارکت در تصمیم‌گیری برای اداره‌ی شرکت‌ها.....
- ۳۲..... بند ششم: برخورداری از حمایت قانون و مقررات.....
- ۳۲..... گفتار سوم: مزایای بورس برای سرمایه‌پذیران.....
- ۳۲..... بند اول: معافیت مالیاتی.....
- ۳۳..... بند دوم: کسب اعتماد عمومی.....
- ۳۳..... بند سوم: تأمین مالی آسان.....
- ۳۵..... فصل دوم: بررسی ابزارهای مشتقه شاخص سهام از دیدگاه حقوقی.....

۳۶	مبحث اول: مفهوم، طرق خاتمه و مزایای قراردادهای واقع بر شاخص سهام
۳۹	گفتار اول : قرارداد آتی شاخص سهام
۳۹	بند اول: مفهوم شاخص سهام
۴۰	بند دوم: ماهیت حقوقی قراردادهای آتی
۴۴	گفتار دوم: قرارداد اختیار معامله شاخص سهام
۴۵	گفتار سوم: طرق خاتمه قراردادهای واقع بر شاخص سهام
۴۶	گفتار چهارم: مزایای قراردادهای واقع بر شاخص سهام
۴۷	مبحث دوم: ارزیابی اعتبار قراردادهای واقع بر شاخص سهام
۴۸	گفتار اول: بررسی و نقد نظرات موجود در قراردادهای واقع بر شاخص سهام
۵۴	گفتار دوم: نظریه‌ی برگزیده در زمینه‌ی عقد اصلی و دائمی
۵۷	مبحث سوم: نگاهی به مصوبات کمیته تخصصی فقهی سازمان بورس در مورد قراردادهای آتی و اختیارات
۵۷	گفتار اول: ملاحظات و مصوبات مطرح شده درباره قراردادهای آتی
۵۹	گفتار دوم: ملاحظات و مصوبات مطرح شده درباره قراردادهای اختیار معامله
۶۱	فصل سوم: بررسی قرار داد آتی از منظر فقه امامیه
۶۶	مبحث اول: ماهیت فقهی قرارداد آتی
۶۷	گفتار اول: ماهیت حساب ودیعه
۶۹	گفتار دوم: ویژگی‌های شروط ضمن عقد مشروع
۷۲	مبحث دوم: تسویه نقدی قرارداد آتی از منظر فقهی
۷۲	گفتار اول: حکم فقهی تسویه نقدی قرارداد آتی پیش از سررسید
۷۴	گفتار دوم: حکم فقهی تسویه نقدی در سررسید
۷۵	گفتار سوم: حکم فقهی سودوزیان تسویه نقدی پیش از سررسید
۷۶	گفتار چهارم: حکم سودوزیان تسویه نقدی در سررسید
۷۸	گفتار پنجم: ویژگی‌های دارایی‌های پایه قرارداد آتی
۸۰	مبحث سوم: بررسی فقهی انواع قرارداد آتی

- گفتار اول: قرارداد آتی کالایی ۸۰
- گفتار دوم: قرارداد آتی سهام ۸۱
- گفتار سوم: قرارداد آتی شاخص سهام ۸۲
- گفتار چهارم: قرارداد آتی ارز ۸۳
- فصل چهارم: مفهوم قبض و حکم آن در معاملات آتی بازار بورس ۸۵
- مبحث اول: بیع ما لم یقبض و حکم آن ۸۹
- گفتار اول: روایات منع و جواز ۸۹
- بند اول: روایات منع ۸۹
- بند دوم: روایات جواز ۹۰
- گفتار دوم: بررسی دیدگاه فقها ۹۰
- مبحث دوم: بیع سلم (سلف) ۹۳
- مبحث سوم: قبض حکمی ثمن در بیع سلم ۹۴
- گفتار اول : پرداخت از دین ۹۵
- بند اول: قول اول- بطلان مطلق ۹۵
- بند دوم: قول دوم- صحت مطلق ۹۵
- بند سوم: قول سوم- صحت نسبی ۹۶
- بند چهارم: نقد اقوال ۹۶
- گفتار دوم: پرداخت ثمن به وسیله حواله، ضمان و اسناد دیگر ۹۸
- بند اول: وسیله پرداخت سبب انتقال دین ۹۸
- بند دوم: وثیقه ۱۰۰
- مبحث چهارم: سفارش ساخت کالا (بیع استصناع) ۱۰۰
- نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۰۹
- منابع ۱۱۳

چکیده

ابزارهای مشتقه، قراردادهای مالی است که ارزش آن مشتق از ارزش قیمت دارایی پایه آن است. قراردادهای آتی یکی از انواع ابزارهای مشتقه است که تنها در بورس و به صورت استاندارد معامله می‌شود و به شدت تحت کنترل و نظارت است. بازار مشتقه مالی که در آن قرارداد آتی و قرارداد اختیار معامله عرضه می‌شود، مدتی است که به تجویز بند ۱۱ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴) در سطحی محدود آغاز شده است. دارایی پایه در این قراردادها ممکن است کالا یا اوراق بهادار باشد. از دیدگاه فقه امامیه و حقوق ایران، اعتبار این قراردادها به طور کلی و صرفنظر از مورد آن (دارایی پایه) اثبات شده است. ولی در این میان اعتبار قراردادهای مشتقه‌ای که دارایی پایه آن شاخص سهام است، پیوسته محل تأمل و اشکال بوده است. باید گفت در سال‌های اخیر استفاده گسترده از اوراق مشتقه بسیار فراگیر شده است به گونه‌ای که بداعت و گستره استفاده از آن امروزه بر هیچ فعال اقتصادی در کشورهای توسعه یافته پوشیده نمانده است. بررسی فقهی مشتقات و به ویژه قرارداد آتی که ماهیت جدیدی داشته و در بازار سرمایه کشورمان عملیاتی شده است، جایگاه بسیار مهمی در بازار مالی اسلامی دارد در پژوهش پیش رو به روش مروری- اسنادی، به بررسی فقهی قرارداد آتی، احکام و آثار آن پرداخته شد. نتیجه‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد اکثر قراردادهای آتی از مصداق‌های تعهد در برابر تعهد برای انجام بیع نقد در آینده است به طوری که طرفین در زمان حال، تعهد به انجام بیع نقد را توافق می‌کنند و در سررسید، بیع نقدی اتفاق می‌افتد. درباره پرداخت حساب ودیعه و تعدیل روزانه حساب ودیعه می‌توان گفت که از مصداق‌های شرطهای ضمن عقد این قرارداد است که طرفین توافق می‌کنند جهت ضمانت عقد؛ اولاً، مبلغی را نزد اطاق پایاپای قرار دهند؛ ثانیاً، متناسب با نوسان‌های بازار آتی مقادیر این حساب، ودیعه تعدیل شود تا هیچ طرفی از طرفین قرارداد به نکول در قرارداد تمایل نداشته باشند و اگر طرفی نکول کرد خسارتی به طرف دیگر وارد نشود. همچنین ماهیت فقهی تسویه نقدی پیش از سررسید از مصداق‌های انتقال تعهد بوده که با اصول مالی اسلامی تضاد نداشته و تسویه نقدی در سررسید نیز به علت عدم منافات با قاعده‌ی "لاضرر" دیگر قاعده‌های اسلامی بی‌اشکال است. همچنین انواع دارایی پایه قرارداد آتی با استفاده از ویژگی‌های مبیع، بحث و بررسی شد و آتی کالا، سهام و ارز بی‌اشکال بوده؛ اما آتی شاخص سهام اشکال دارد.

کلمات کلیدی: قرارداد آتی، تعدیل حساب ودیعه، تسویه نقدی، دارایی پایه

مقدمه

۱-۱) بیان مساله

قرارداد آتی (Futures Contract) قراردادی است که براساس آن فروشنده متعهد می‌شود مقدار معینی از کالای مشخص را با کیفیت مشخص، قیمت معلوم، در زمان و مکان مشخص بفروشد و در مقابل طرف دیگر قرارداد متعهد می‌شود آن کالا را از فروشنده خریداری کند و برای جلوگیری از امتناع طرفین از انجام تعهدات، طرفین به صورت شرط ضمن عقد متعهد می‌شوند مبلغی را به‌عنوان وجه تضمین (Margin) نزد اتاق پایاپای بگذارند و متناسب با تغییرات قیمت آتی این وجه تضمین را تعدیل کنند و اتاق پایاپای از طرف آنان وکالت دارد متناسب با تغییرات قیمت، بخشی از وجه تضمین هر یک از طرفین را به‌عنوان اباحه تصرف در اختیار دیگری قرار دهد و او حق استفاده از آن را خواهد داشت تا در سررسید از طریق تسویه نقدی یا فیزیکی باهم تسویه کنند.

استفاده از ابزار قراردادهای آتی سهام در بازار سرمایه مزایای فراوانی به شرح زیر به همراه دارد:

- ۱- پوشش ریسک (Hedging)
- ۲- افزایش سرعت نقدشوندگی (Liquidity)
- ۳- کمک به کشف قیمت
- ۴- فراهم کردن فرصت سودآوری
- ۵- افزایش شفافیت در بازار و کاهش هزینه‌ها
- ۶- اهرم مالی (Leverage) یا ایجاد فرصت کسب سودآوری بالا با سرمایه‌گذاری نسبتاً کم
- ۷- با بهره‌گیری از این قراردادها دیگر نیازی به مالکیت دارایی نیست؛ به‌صورتی که فروشنده با پیش‌فروش (Short Selling) می‌تواند یک قرارداد آتی را در بازار بفروشد و در صورت نیاز به تحویل، آن را از بازار تهیه کند.

۸- در معاملات آتی سهام فرد فروشنده الزامی ندارد که سهام موضوع قرارداد را داشته باشد، همین‌طور هنگام اخذ تعهد فروش ملزم به پرداخت مالیات نیست مگر اینکه تا تاریخ سررسید تعهد خود را حفظ کند آن‌گاه علاوه بر تحویل سهام باید مالیات آن را نیز پرداخت کند مگر اینکه نکول کرده که مشمول جریمه خواهد شد و این جریمه از حساب تضمین او کسر می‌شود.

مهم‌ترین تفاوت بین سهم و قرارداد آتی سهام به ماهیت این ابزار مالی بازمی‌گردد. سهام، سند مالکیت و مشارکت سرمایه‌گذار در شرکت است؛ اما قرارداد آتی سهام، تعهد سرمایه‌گذار برای خرید یا فروش تعداد معینی سهم در تاریخ مشخص و قیمتی است که خریدار و فروشنده بر اساس حراج پیوسته تعیین می‌کنند. با تمهید مراتب فوق، ماهیت قراردادهای آتی سهام شباهت زیادی به قراردادهای پیش فروش پیدا می‌کند ولی از جهاتی متفاوت است بنابراین در طی این پایان نامه علاوه بر تشریح کامل سازوکار قراردادهای آتی سهام به بررسی ماهیت فقهی و حقوقی این نوع از قراردادها و شباهت‌ها و تمایزاتی که با قراردادهای مشابه خود دارند پرداخته می‌شود.

(۲-۱) پیشینه تحقیق

به جرأت می‌توان گفت در مورد بررسی ماهیت قراردادهای آتی سهام کمتر قلم فرسایی شده است و نگارنده علی‌رغم جستجوی چند ماهه خود به منابع درخوری اعم از کتاب و مقاله دست نیافته است. با این حال جستجو و گریخته در برخی از مقالات مورد اشاره قرار گرفته است ولی به طور مستقیم به ماهیت این نوع از قراردادها پرداخته. بدین ترتیب نگارنده ناچار است با مراجعه به منابع اصلی حقوق تجارت، بورس و اوراق بهاردار و همچنین، کتب فقهی در موارد مشابه به نگارش در زمینه ماهیت حقوقی و فقهی این نوع از قراردادها دست یابد.

(۳-۱) اهمیت و چرایی انتخاب موضوع

در سال ۱۳۸۹ شرکت بورس با طراحی یک سامانه بومی، موفق به برداشتن گام مهمی برای خروج از وضعیت تک‌ابزاره شد و بازار آتی را با جذابیت‌های ویژه خود به سرمایه‌گذاران و فعالان جدی بازار سهام معرفی کرد. با این حال پس از نخستین سال فعالیت بازار، با هدف یکپارچه کردن سامانه‌های معاملاتی، معاملات قراردادهای آتی به سامانه مبادلات بازار نقدی منتقل شد که متأسفانه به دلیل فراهم نبودن زیرساخت‌های نرم‌افزاری لازم در این سامانه، این اقدام با استقبال فعالان بازار مواجه نشد و کارگزاران و مشتریان نیز پس از مدت کوتاهی از این بازار خارج شدند. با این حال به‌رغم محدودیت‌ها و پیچیدگی‌های فنی تلاش‌های زیادی جهت بهبود سازوکارهای اصلی این بازار با مشارکت همه نهادهای ذی‌ربط از جمله: سازمان بورس، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی، شرکت‌های کارگزاری، شرکت مدیریت فناوری بورس و برخی از شرکت‌های نرم‌افزاری فعال صورت گرفته که می‌تواند کاستی‌های موجود را هموار کند. صندوق‌های سرمایه‌گذاری صرفاً به‌منظور پوشش ریسک خود در برابر کاهش قیمت سهام می‌توانند در

قراردادهای آتی سهام، موقعیت فروش گرفته و تنها جهت بستن موقعیت‌های باز خود مجاز به گرفتن موقعیت خرید هستند. گرفتن موقعیت فروش در قراردادهای آتی سهام موجب می‌شود تا سهام موجود در پرتوی صندوق سرمایه‌گذاری از ریسک کاهش قیمت در امان بوده و این موضوع موجب کاهش ارزش روز دارایی صندوق نخواهد شد.

سازوکاری که توضیح آن داده شد، هنوز از حیث ماهیت حقوقی خود در حاله ای از ابهام مانده است، از طرفی نوع خدماتی که می‌تواند به سرعت گردش مالی در بازار بورس داشته باشد ضرورت پرداختن به ماهیت آن را آشکار می‌کند و از سوی دیگر ارائه راهکارهایی برای خروج از مشکلات جاری آن با شناخت ماهیت آن بهتر و سهل‌تر صورت می‌گیرد.

۴-۱) جنبه نوآوری تحقیق

قراردادهای آتی سهام به عنوان یکی از انواع قراردادهای اقتصادی نوظهور در بازار ایران با وجه به مشکلات نظام اقتصادی ایران از جمله تورم و رکود از داخل و تحریم از خارج این نوع از قراردادها به عنوان جایگزینی برای تسهیل تبدیل و تبادل سهام پیش بینی شده است که از این نظر تحلیل و بررسی آن از منظر فقه اسلامی و نظام حقوقی ایران جدید و نوآورانه ارزیابی می‌شود.

۵-۱) اهداف کاربردی

بهره‌وران این تحقیق علاوه بر کلیه دانشجویان و محققین در این موضوع می‌توانند کارکنان سازمان بورس و اوراق بهادار و سیاست‌گذاران اقتصادی باشند.

۶-۱) سؤالات تحقیق

سؤالات این پژوهش عبارت است از:

سؤال اصلی:

ماهیت قراردادهای آتی سهام چیست؟

سؤال‌های فرعی:

۱- قراردادهای آتی سهام با قراردادهای مشابه خود مانند سلف چه تفاوت‌هایی دارد؟

۲- کارکرد شناسایی ماهیت قراردادهای آتی سهام در ارائه راهکارهایی جهت رفع نقایص آن چیست؟

۷-۱) فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی:

ماهیت قراردادهای آتی سهام به نوعی قرارداد سلف شباهت دارد ولی تفاوت‌های اساسی موجود سبب تفکیک این دو نوع قرارداد می‌شود.

فرضیه‌های فرعی:

- 1- قراردادهای آتی سهام از جمله به لحاظ سود روزانه قابل دریافت و عدم نیاز به فروش یا خرید قطعی سهام برای دریافت سود تفاوت عمده ای با قراردادهای سلف دارد.
- 2- دریافت ماهیت قراردادهای آتی سهام تأثیر بسزایی در ارائه راهکارهایی برای رفع نقایص آن دارد.

۸-۱ روش تحقیق

الف- شرح کامل روش تحقیق بر حسب هدف، نوع داده‌ها و نحوه اجراء (شامل مواد، تجهیزات و استانداردهای مورد استفاده در قالب مراحل اجرایی تحقیق به تفکیک):

تذکر: درخصوص تفکیک مراحل اجرایی تحقیق و توضیح آن، از به کار بردن عناوین کلی نظیر، «گردآوری اطلاعات اولیه»، «تهیه نمونه‌های آزمون»، «انجام آزمایش‌ها» و غیره خودداری شده و لازم است در هر مورد توضیحات کامل در رابطه با منابع و مراکز تهیه داده‌ها و ملزومات، نوع فعالیت، مواد، روش‌ها، استانداردها، تجهیزات و مشخصات هر یک ارائه گردد.

روشی که در این تحقیق نگارنده بر گزیده، روش توصیفی- تحلیلی است. اما اینکه این روش چیست و چگونه به کمک نگارنده در فرایند تحقیق می‌آید در ادامه توضیح داده می‌شود:

در تحقیقات توصیفی- تحلیلی محقق به دنبال درک چگونگی موضوع است. و می‌خواهد بداند پدیده، متغیر، شی یا مطلب چگونه است.

تحقیقات توصیفی- تحلیلی هم جنبه کاربردی دارد و هم جنبه مبنایی. در بعد کاربردی از نتایج در تصمیم‌گیری و برنامه ریزی استفاده می‌شود و در بعد بنیادی یا مبنایی به کشف حقایق و واقعیت‌های موضوع مربوطه می‌پردازد.

تحقیقات توصیفی- تحلیلی از نظر شیوه نگرش به دو دسته تقسیم می‌شوند:

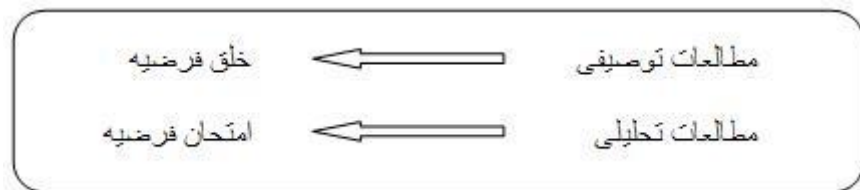
الف) تحقیقات توصیفی- تحلیلی محض: محقق صرفاً به کشف و تصویر سازی ماهیت و وضعیت موجود مساله می‌پردازد.

ب) تحقیقات توصیفی-تحلیلی کاربردی: محقق علاوه بر تصویر سازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مساله می‌پردازد.

حال با توجه به تعریف کلی تحقیقات توصیفی - تحلیلی در نهایت می توان تحقیقات توصیفی - تحلیلی را این گونه تعریف کرد:

مطالعات توصیفی - تحلیلی مطالعاتی هستند که ارتباط دو یا چند متغیر را با پیامد مورد نظر بررسی می کند و به کشف یک association یا ارتباط علمی می پردازد. این نوع مطالعات معمولاً برای امتحان فرضیه های از پیش تعیین شده به کار می رود.

مطالعات توصیفی - تحلیلی

ب- متغیرهای مورد بررسی در قالب یک مدل مفهومی و شرح چگونگی بررسی و اندازه گیری متغیرها:
ج - شرح کامل روش (میدانی، کتابخانه ای) و ابزار (مشاهده و آزمون، پرسشنامه، مصاحبه، فیش برداری و غیره) گردآوری داده ها:

ابزار جمع آوری اطلاعات در روش کتابخانه ای، همه اسناد چاپی همانند کتاب، دایره المعارف ها، مصاحبه های چاپ شده، پژوهش نامه ها، کتاب های همایش های علمی، بانک های اطلاعاتی، اینترنت و ... هست.

اطلاعات با مراجعه به کتابخانه، فیش برداری و همچنین مراجعه به سایت های مختلف حقوقی و تخصصی و استفاده از مقالات، کتب، پایان نامه ها و قوانین موجود مرتبط به موضوع دسته بندی و گردآوری می شود.
د - جامعه آماری، روش نمونه گیری و حجم نمونه (در صورت وجود و امکان):

ه - روش ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده ها:
روش توصیفی - تحلیلی است.

۹-۱) تعریف واژه ها و اصطلاحات فنی و تخصصی

قرارداد سلف یا عقد سلف: قراردادی است که در آن عرضه کننده بخشی از دارایی پایه را به ازای بهای نقد و مطابق قرارداد سلف به فروش می رساند تا در دوره تحویل به خریدار تسلیم کند.

قرارداد آتی سهام، تعهدی است که بر اساس آن فروشنده (طرف موقعیت فروش) تعهد می‌کند در سررسید تعیین‌شده، تعداد معینی از سهم پایه را به قیمتی که در زمان معامله قرارداد تعیین می‌شود، به فروش رساند. ماهیت: به چابستی اشاره دارد در موضوع این تحقیق در دو جهت مورد تحقیق قرار می‌گیرد مشابهت با سایر قراردادهای شرعی و قانونی و وجوه تمایز آن. فقه امامیه: فقه امامیه که فقه شیعیان اثنا عشری می‌باشد. وجوه تمایز و شباهتی با سایر فرق اسلامی دارد شاخصه اصلی این فقه تکیه بسیار قوی به روایات و احادیث معصومین (ع) است.

فصل اول

ماهیت و انواع قراردادهای آتی

شاخص سهام